

DEBUT SOM SABOTØR

Efter det første gruppemøde opfordredes jeg til sammen med gruppelederen at afvæbne vagten på et bilværksted, hvor jeg havde afvæbnet vagten en gang tidligere med Leo. Det passede mig ikke rigtigt, for jeg syntes, at når vi skulle løbe en risiko, kunne vi lige så godt gøre arbejdet færdigt og prøve at brænde hytten af og ødelægge så mange biler som muligt. Forslaget blev afvist med, at det ikke passede ind i partiets linje for nærværende, og i øvrigt havde man ikke brandbomber til at sætte ild til gøgemøget.

Jeg lånte ham en af mine pistoler, og selve afvæbningen foregik helt uden problemer. Vi kravlede over plankeværket og listede os ind på vagten, der blev lige så bange som os. Udbyttet blev en 9-mm tromlerevolver mere. Jeg havde været noget bange for, at gruppelederen, hvis navn jeg ikke kan komme på, ikke ville give mig min pistol tilbage. Han og de andre kammerater i gruppen havde meget tydeligt tilkendegivet, at man som partimedlem ikke burde have sit private våbenlager, men at jeg skulle skænke godset til det fælles formål. Men jeg holdt på mit, de måtte selv skaffe sig det, de havde brug for.

Kort tid efter tog far mig i skole – partiet havde vel bedt ham om det. Jeg måtte gøre rede for, hvordan vi havde skaffet disse våben, men han troede ikke rigtigt på mig, det lød for nemt. Han ville have syn for sagn og fik alle pistolerne at se. Men forinden havde jeg dog fået den aftale, at han ikke ville prøve at tage dem fra mig, mod at han frit kunne vælge én ud til sig selv. Pistolen blev gemt væk i min fars nyerhvervelse, en bogreol med et rum med dobbeltbund.

Man skubbede forsigtigt til den øverste del og værsgo; der var et meget stort dobbeltrum. Det imponerede mig, og jeg blev faktisk fornærmet over, at far havde hemmeligheder for mig.

– Hvad du ikke ved, kan du ikke fortælle videre. Men hemmeligheder – hvem har hemmeligheder?

Hvad med flyvemaskinerne? Sagde han.

Rationeringskort var et problem for de illegale. Rationerne var små, og på mange måder var det en økonomisk belastning at have en mand boende – mad, tøjvask og tobak kostede. For at sige det mindre pænt, så følte jeg i hvert fald, at jeg levede på nas, da jeg blev illegal.

Gruppen planlagde at hente mærker i Gyldenløvesgade på kommunens kontorer på 2. eller 3. sal. Vi blandede os med folk på trapperne, kom ind på et kontor, hvor der vel var 5-6 kontorfolk, hev skyderne frem, og de begyndte pænt og lydigt at lægge mærkerne i bundter. Hvad der videre skete, er aldrig gået op for mig, for pludselig uden videre stak gruppelederen og den anden kammerat af i løb ned ad trapperne.

Altså fik vi ingen mærker den dag.

Mine pistoler blev pænt afleveret til mig med tak for lån, men ingen lagde skjul på, at de syntes, jeg var en røv, når jeg beholdt disse pragtfulde skydejern for mig selv. Men en aftale var en aftale, og hvis de ville lave noget fornuftigt, kunne de jo lånes igen.

Flere mindre aktioner blev lavet, men de fleste var primitive ildspåsættelser med lidt husholdningssprit og fredags Berlingeren. Den eneste, jeg kan se for mig, var et godstog, hvor vi skulle tømme en af vognene. Jeg havde ikke fået nogen form for instruktion, jeg skulle bare møde op med mine jern (pistoler) og i øvrigt hænge på som det tynde øl.

Aktionen var givetvis planlagt på topplan, fordi det vrimlede med folk – syv-otte af vore – og lastbiler. Toget kom kørende ud fra Godsbanegården og skulle ned langs Kalvebod Brygge. Stedet ville være den perfekte fælde, hvis det kiksede. Flugtmulighederne – med havnen på den ene side og Politigården på den anden – var næsten lig nul. To-tre mand løb frem mod en godsvogn, mens toget langsomt kørte, og de skulle lige til at hoppe op i vognen, da de opdagede en fredeligt halvsovende Wehrmachtssoldat med karabin.

Alle blev forskrækkede, og vi vinkede farvel til toget. Karakteristisk for denne periode var, at vi var uvante med at begå noget

ulovligt. Vi var meget bange og uvante med at true med vold. Jeg drømte ikke om at bruge mit skydevåben. Gruppen havde en vis bekymring for mig, af og til kunne jeg høre dem sige: – Skal vi have drengen med i dag?

Min alder og mit barnlige udseende passede dem ikke. Hen på foråret 1943 ophørte enhver kontakt med gruppen. Gentagne gange spurgte jeg far, om noget var galt, men han påstod, at han ikke vidste noget.

Senere – det vil sige mange år efter krigen, hvor jeg forgæves søgte at få kontakt med disse kammerater – måtte jeg konstatere, at de sandsynligvis alle på nær Jens Glerup faldt under krigen.

Det er min vurdering, at gruppen har været en ubetydelig knop-skydning til det daværende Kopa, og at den havde været i forbindelse med de folk, der senere lavede sabotage i Holbæk i maj 1943.

Denne sabotage endte med en katastrofe, hvor ét medlem, Plambeck, tog sit liv, og resten af gruppen blev arresteret af dansk politi. Jeg tror, at dette var årsagen til den manglende kontakt, og at jeg derfor for en tid var arbejdsløs modstandsmand.

Den næste gruppe, jeg blev optaget i, blev opløst i forbindelse med brødrene Aage, Kaj og Harald Nielsens sørgelige skæbne.

SPONTANE STREJKER I 1943

Sidst i august 1943 blev jeg så syg på mit arbejde, at to af mine lærekammerater må hjælpe mig hjem. Temmelig hjælpeløs blev jeg nødtørftigt vasket og lagt i seng. Mor var ikke i tvivl, hun ringede efter dr. Solow, vor russiske jøde, og kort tid efter var han på pletten.

De skjulte ikke deres bekymring, og snart efter blev jeg båret ned i en ambulance, og så gik det mod Blegdamshospitalet.

Dette hospital adskilte sig fra andre hospitaler ved at have epidemiafdelinger, det vil sige afdelinger, som var isolerede for at hindre farlige sygdommes smitten. Jeg var mistænkt for at have polio, børnelammelse. En frygtelig sygdom, som man, hvis man ikke døde af den, kunne blive invalideret af i en uhyggelig grad.

Mens jeg lå der og var hamrende syg, udbrød der generalstrejke i flere danske provinsbyer, Odense, Assens, Nyborg, Ringe, Es-

I Odense blev dette salatfad væltet og brugt som barrikade – nævenyttige betjente ses med dragne knipler og arrestant.

bjerg, Ålborg, Århus og Fredericia. I alt var der generalstrejker i 17 provinsbyer, men ikke i København.

I sin bog »Myte og Sandhed i Besættelseshistorien« af Aage Trommer får vi grundig information, og da jeg fornemmer, at han er nærmest virkeligheden – i den forstand, at han er den, der bedst skelner mellem skidt og kanel, eller rettere forbigår efterkrigstidens skønmalerier og efterrationaliseringer – hviler den følgende fremstilling hovedsagelig på egne vurderinger og på oplysninger fra Trommers bog.

Tyskerne var trængt på alle frontafsnit. Man kunne se lys forude, og danskerne var dødsens trætte af de tyske overgreb, man ville godt give igen af et godt hjerte. Befæstningsarbejderne på Vestkysten sandsynliggjorde en invasion i Europa.

Folket i al bred almindelighed havde opsparet en harme – et had om man vil – til tyskerne og til samarbejdsfolkernes snik-snak og æreløse underkastelse.

Men samarbejdspolitikerne fandt ikke grænsen, de havde ingen principper, ingen samvittighed – deres indre opløsning og indre moralske sammenbrud var nu åbenbart for alle. Det danske folk tog afstand fra dem ved at smide dem ud den 29. august 1943.

Det er en hul løgn, når de senere påstod, at de gik selv. Nej, de var kloge nok til at se, at forsvandt de ikke nu, ville de blive aflivet som de forrædere, de var.

Senere ses det, at den 29. august ikke stoppede deres moralske forfald, de fortsatte på glidebanen, f. eks. i deres landsforræderi med den skæve våbenfordeling.

En helt anden årsag var den militærstrategiske kendsgerning, at Værnemagten opfattede den danske Hær og Flåde som en trussel i tilfælde af allieret invasion, og derfor ville Værnemagten have det danske forsvar afvæbnet. Planen for denne aktion havde kodeordet »Safari«.

Danmarks første folkestrejke var den 6. august 1943: På havnen i Esbjerg satte ungkommunistiske sabotører ild til 400.000 fiskekasser. Bålet oplyste den mørklagte by, og tyskerne indførte som straf udgangsforbud fra kl. 22 til 5 morgen. Lørdag og søndag var der gadeoptøjer og slagsmål. Mandag formiddag gik smedene i strejke. Fagforeningsfolk, politi og den tyske kommandant forhandlede, og om eftermiddagen afblæstes strejken.

Tirsdag nedlagde arbejdere på befæstningsværkerne arbejdet, og da de vendte tilbage til Esbjerg, blev arbejdet på alle byens arbejdspladser nedlagt. Onsdag lukkede forretningerne og alle kontorer – også politiets.

I Odense sænkede en kommunistisk sabotagegruppe den tyske mineudlægger »Linz«. Skibet blev hævet, og den tyske kommandant udsatte tyske vagter. Imens protesterede arbejderne, puttede hænderne i lommerne og så passivt til. Kommandanten forbød arbejderne at komme ind på deres arbejdsplads.

Tyskerne truede og tryglede, men svaret var: »Fjern vagterne«. Vagterne blev fjernet og arbejdet genoptoges. Det nyttede altså alligevel, og odenseanerne fik blod på tanden. Strejkerne blev fremkaldt af de tyske straffe for udførte sabotagehandlinger og af tyske herremænds voldelige optræden. Derfor blev kravene også præget af de lokale forhold. Strejkerne var et forholdsvis bredt, folkeligt udtryk for, at nu var det nok – hertil og ikke længere, her sætter vi grænsen.

Kommunisternes repræsentation i fagbevægelsen var efter Vinterkrigen i Finland og Stalin-Hitlerpagten vokset fra næsten ingenting, til at have afgørende overvægt på mange arbejdspladser. Endvidere var afstanden til de traditionelt gode, lydige socialdemokratiske tillidsmænd mindsket til et minimum, man var i det store hele enige om kampens mål og midler på gulvplan.

Besættelsen svejsede arbejderklassen sammen. Men fagbevægelsens øverste ledelse kæmpede imod med alle midler; de forsøgte med mudderkastning at tilsvine de strejkende, deres ledere og dermed først og fremmest kommunisterne.

DANSK-TYSKE »KAMPE« – 23 FALDNE

Påstanden om, at modstandsbevægelsen eller kommunisterne havde folk, der rejste rundt og hidsede folk op til at strejke, er igen et af de mange spøgelse, der er fremkommet efter krigen. Dansk politi havde nedkæmpet kommunisterne i et sådant omfang, at kommunisternes kampkraft og formåen var reduceret til et mere end beskedent niveau.

Endelig den 29. august indgav regeringen sin afskedsansøgning, og vi fik et departementschefstyre og tysk militærregime. Flåden sænkede nogle af sine skibe, og enkelte fartøjer nåede svensk havn. Tyskerne arresterede 500 gidsler.

I historiebøgerne er der siden skrevet side op og side ned om flådens heltmodige indsats, men ikke et ord om, hvor meget ubeskadiget materiel Flåden og Hæren gav tyskerne.

Der blev skønsmæssigt ikke fjernet/»stjålet« andet materiel fra Hærens depoter, end hvad oberst Bennike og smedesvenden Christian (min senere svigerfar) fjernede.

Hvor meget materiel, der blev overgivet til de tyske hære, ved jeg ikke, for det ligger så vidt jeg ved bag lås og slå i statens arkiver.

Af flere kilder fremgår det, at hærledelsen havde forudset og drøftet tyskernes aktion, men var kommet til det resultat, at modstand ikke nyttede, og at det var for farligt for civilbefolkningen. (Deres egen risiko tænkte disse helte næppe på.)

Jeg har ikke en militærmæssig uddannelse, men kun lidt snusfornuft og den ubesindige, hensynsløse, forvildede unges erfaring som sabotør. Jeg kan kun undres, når jeg sammenligner de veluddannede krigerkarles indsats i 1942 og 1943 med vor indsats i sabotagens spæde begyndelse, hvor vi trods alt imod os fik brændt en masse tysk lort af med fredags Berlingeren og mors husholdningssprit som eneste hjælpemidler.

Blot et par mand kunne have brændt tæpper af, de var ret brændbare, eller »tabt« lidt syre.

Men karakteristisk var det, at ingen tænkte tanken – ingen gjorde bare lidt; de var protyske lam.

Kunne man ikke lade ammunitionen ligge og blot ødelægge kanonerne? Ødelagte kanoner ville da gøre ammunitionen overflødig. Kanonerne var forholdsvis lette og hurtige at smadre.

Hvis telefonforbindelserne var afbrudt, og hvis man ikke selv turde, kunne man vel sende en kontordame eller en fra køkkenet af sted på cykel, og lade hende bede de lokale smede, automekanikere, gas og vandmestre osv. om at møde op med skærebrændere o.l. udstyr. Jeg er 99,9 procent sikker på, at der også på alle kaserne var smede eller værnepligtige smede, der kunne håndtere det lokale skærebrænderudstyr.

Uden at vide, hvor mange kanoner man havde de forskellige steder, er det som gammel smedesvend min helt klare opfattelse, at ca. 20 smede med 10 skærebrændersæt ville kunne rydde bulen på få timer. Sprængstoffet kunne brændes af uden risiko af nogen art, flere sabotører fyrede ofte med trotyl i kakkelovnen, når det var koldt.

Brændstof var en af tyskernes største mangelvarer, det kunne man blot lade sive ud, eller fylde lidt sukker i tankene – også i bilernes. Sukker var ganske vist rationeret, men et suktermærke var prisen for at sætte 100 biler ud af drift.

Kneb det med offerviljen, kunne man jo bruge syre: Et lille beskidt trick, som må forudsættes bekendt selv i de højtuddannede officererskredse og for at være indeholdt i det tvungne pensum i uddannelsen i krigskunstens mysterier. Hvis også det var for farligt, kunne man vel finde og bruge gummihandsker under operationen?

Intet krævede en højere uddannelse, intet krævede andet end god vilje, men den havde man ikke. Det eneste positive, jeg har fundet fra Hærens 29. august, er et billede af seks danske infanterister, som står undskyldende og griner fjoget med deres 89-geværer, som de har smadret kolberne på. Disse forvildede unge opfatter jeg som brave danskere, der kunne og ville gøre noget ved det, men de måtte ikke, og derfor gjorde de, hvad de kunne. Havde de haft officerer til at føre sig, havde vi med stolthed kunnet fremvise et ganske andet billede end nogle smadrede kolber på geværer.

Aage Nielsen blev tævet, til han brød sammen og døde af torturen.

Ved hans bisættelse besluttede jeg, at jeg ikke ville arresteres levende.

To slags angst

*Ikke angsten for den hurtige død
uden tid til at mindes og glædes
uden tid til at takke de mange, du stolede på
men angsten for den langsomme død
med tid til at pines og græmmes
med tid til at røbe de mange, der stolede på dig*

Helmuth Barner - 1992

Typisk var, at ved flere kaserner stod de danske soldater vagt helt ubeskyttede, uden nogen form for dækning. Resultatet heraf oplevede man et eksempel på ved Gernersegades Kaserne i København, hvor tyskerne skød vagten ned uden varsel.

Vi små, ubesindige, forvildede unge sabotører vidste, at en tysk vagtpost kunne ikke afvæbnes, han ville af hensyn til sin og Værnemagtens ære sætte sig til modværge. Derfor skød tyskerne den danske soldat ned uden varsel.

Tyskerne fik for 700 millioner 1943-kr. ubeskadiget materiel af Hæren. Politikerne kunne gå hjem og sove til krigen sluttede, de var fredet i klasse A. De var tyskernes gode samarbejdspartnere.

Flertallet af officerer kunne efter interneringen bo hjemme helt legalt til langt ind i 1944. For tyskerne var de stadig venner og samarbejdspartnere, man kunne stole på, men hvad var de for de aktive modstandsfolk?

AAGE NIELSENS BEGRAVELSE

De spaniensfrivillige blev grundstammen i Kopa, og de var Danmarks første sabotører. En af dem, Aage Nielsen, var en første classes sabotør. Ejgil Larsen, en af Bopas ledere, fortæller i en illegale pjece, »Dansk Dåd«, om Aage Nielsens død og tilfangetagelse. Bag Vestre Fængsel ligger en meget stor kirkegård, og herfra foregik bisættelsen. Vejret passede fint til vor stemning, gråt og trist med en mørk og tung vinterhimmel.

Omkring et halvt hundrede stod spredt i passende afstand fra graven, klar til at stikke af, hvis nogen af de mange stikkere, danske og tyske civilklædte politifolk skulle formaste sig til at bryde gravfreden.

Følelserne svirrede rundt i mit hoved. Det er jo sindssygt at mødes her, det vrimler givetvis med stikkere og politifolk, de fotograferer os vel? Men trods risikoen og farerne følte jeg, at jeg skyldte en kammerat, som jeg beundrede, og som havde ydet så utroligt meget, at vise ham min respekt ved bare at være der og lade mine tanker dvæle ved hans minde.

Jeg følte mig lille, fortabt; vi var nogle små lorte i et meget stort spil, hvorfor ikke bare stoppe? Dette nytter jo ikke. Her havde man ikke bare banket livet ud af en stærk, sund og ung mand, som havde overlevet Den spanske Borgerkrig og dens rædsler.

Man havde knækket en af Danmarks modigste modstandsfolk, han havde jo røbet alt.

Mange tanker fór gennem mit hoved, og en skelsættende beslutning blev taget:

Hvis lille jeg fortsætter og bliver taget, kan jeg da slet ikke stå for mosten, når han ikke kunne. Hvor mange kammerater kan jeg ikke bringe i ulykke? De svin skal ikke have dig levende, du må gemme den sidste pløk til dig selv, så får de da ikke fornøjelsen ved at banke dig ihjel.

Det sidste halvandet år af krigen – 540 dage og nætter – levede jeg med denne beslutning. Om dette har været en medvirkende årsag til min læderede hukommelse, skal jeg lade være usagt.

Men på denne kolde efterårsdag på Vestre Kirkegård traf jeg beslutningen, at nu skulle det være; tyskerne skulle have smæk, også selv om det kunne koste livet.

Hjemme dukkede en ung dame op og spurgte efter mig. Min mor udspurgte hende om, hvad hun ville. Det udartede sig nærmest til et krydsforhør, og mor var fabelagtig dygtig til at presse oplysninger ud af folk og kæde dem sammen til en helhed. Dansk Politi ville i min mor have haft en arbejdskraft, der ville have hævet opklaringsprocenten skyhøjt.

Men hun var naturligvis bange for, at hendes lille putte-nutte skulle blive indblandet i noget farligt. Far inviterede damen indenfor, og uden at der blev sagt noget, blev han klar over, at hun var kurér og ville i kontakt med mig. Far gav mor en plidder-pladder forklaring; det drejede sig om en fræk aftale med hendes veninde, og far lovede at lade beskeden gå videre.

Gruppelederen var ny for mig, men jeg kunne genkende nogle af de andre kammerater. Der var kommet helt nye boller på suppen. Gruppelederen var en myndig mand med overblik og sans for detaljerne. Udover at være en hård banan, var han også lidt psykolog og menneskekender, som foretrak at gå ad frivillighedens smalle sti fremfor at bruge grovere metoder.

Uden al tvivl var han tillidsvækkende, og jeg var imponeret over den selvfølgelighed, han havde formået at få alle småtingene til at gå op i en højere enhed. Han fik mine jern – på nær mit »private«. Hans dæknavn har jeg glemt, men efter krigen gik det op for mig, at hans navn må have været Martin Andersen.

Han var flygtet fra Horserødlejren den 29. august 1943, men da havde han også været spærret inde i mere end to år.

Martin Andersen blev arresteret af det danske politi, fordi han

havde været medlem af Danmarks Kommunistiske Ungdom, DKU, i tre måneder. Kammeraterne i Horserød og familien gik i forbøn for ham – han hørte jo ikke til blandt de ledende kommunister, der ellers sad indespærret. Men alt var forgæves.

Til gengæld udviklede Martin en politisk bevidsthed og modenhed om man vil, så da han endelig slap ud, var han parat til at tage fat. I den følgende tid var jeg bydreng og løste mange af de kedsommelige opgaver, der hører til illegalt arbejde, herunder har jeg været med i flere dækningsopgaver og forskellige mindre aktioner.

EFTERÅR 1943

Arbejdsdagene gik hurtigt, og pligtarbejdet var bare noget, der skulle overstås i en fart, så der blev tid til det primære – at fuske. Ekstramagasiner til vore pistoler blev sat i produktion.

Da jeg aldrig har været nogen særlig god håndværker, måtte jeg have svendene til at hjælpe mig. Jagtgeværer fik kortet løb og skæfte af, så de nemt kunne skjules under en frakke.

På aktionerne var disse haglspredere særdeles effektive ved overrumpling af vagtstuer. Når haglsprederen viste sig, røg vagnernes hænder i vejret som raketter. Gamle antikviteter blev repareret og sat i stand, så de kunne skyde. Tydeligst husker jeg en ældgammel, fransk rytterpistol, en 12-mm tromlerevolver.

Gruppen havde i længere tid jagtet en stikker, en cigarhandler eller produkthandler, der skulle likvideres. Der blev skudt på ham fra få meters afstand med en 6,35 mm pistol – en kaliber, som dengang ellers kun brugtes af damer, og som man kun så på film. Kuglerne prellede af på knapperne i hans frakke, og et projektil sad skinnende i hans frakkekrave, men da han blev ramt direkte i det ene øje, var vi alle overbeviste om, at han var død, og vi smuttede.

Fra ledelsens side blev der givetvis talt med meget store bogstaver, vi var en flok diletanter, for manden overlevede. Mens stikkeren lå på hospitalet, kom gruppelederen med rytterpistolen og bad mig gøre den i stand. Den kan du da ikke skyde med, du brækker armen, og du kan ikke sigte uden at skulle bruge begge hænder.

Han gad ikke høre på mine indvendinger; vil du gøre den i stand? Den blev bedre, end da den i sin tid var gået ud fra sin fabrik.

Produkthandleren blev udskrevet og var rask igen, men han mødte så sit endeligt i form af en 12-mm tromlerevolver. Han var stendød i første skud, men der var givet instruks om, at der altid skulle afgives et skud i hovedet, og værst af alt, at papirer og våben skulle fjernes fra liget.

Det var et så usandsynligt og ulækkert syn, at jeg brækkede mig.

Et rekylgevær skulle repareres, det fyldte meget, og ingen ville bare ved et overfladisk blik være i tvivl om, hvad det var. I frokostpausen, hvor værkstedet var mennesketomt, gik jeg i gang. Mens jeg står foroverbøjet, og filer og maser med skidtet, hører jeg en meget ophidset ordstrøm, der hagler ned over mig.

Mester var kommet bag på mig, og på uforfalsket ravjysk brølede han løs. Han var i virkeligheden skræmt fra vid og sans. Ned under filebænken med rekylgeværet, men inden han forsvandt, sagde jeg:

– Undskyld, mester, har De tid et øjeblik? Hvorfor tror De, at Deres fabrik ikke er saboteret? De laver jo arbejde for tyskerne og leverer maskiner til den tyske våbenindustri.

Meget stille betroede jeg nu den jyske bonderøv – for han skulle jo ikke tabe ansigt over for en sølle smededreng – at hvis han vendte det blinde øje til, så ville han også have en fabrik i morgen:

– Hvis De forbyder os at lave disse ting, så ligger hele fabrikkenovre i Deres baghave inden i morgen tidlig.

Han tænkte, hele hans spekulator gik for fulde omdrejninger. Så sagde han: – Jeg ved intet om dette her, jeg har ikke set noget, jeg har ikke hørt noget om det, og hvis jeg nogensinde bliver spurgt, vil jeg sige, at jeg selvfølgelig ville forbyde det i samme øjeblik, jeg opdagede det.

Jeg mindede ham om, at jeg havde mange bag mig, og hvis de opdagede, at der blev snakket, og at folk ikke kunne holde mund, så betragter de det som stikkeri, og det dør man af.

Han skred, og næste dag var rekylgeværet i orden. Gruppen lagde mere og mere beslag på mig. En stikker skulle likvideres, og fra tidlig morgen til sen aften var gruppen på tæerne.

Vi afløste hinanden på de steder, hvor han plejede at dukke op. Jeg peb, for jeg måtte bede mig fri fra lærepladsen igen og igen.

Efterhånden havde jeg bedt mig fri til så mange begravelser, at hele min familie og halvdelen af Danmarks befolkning efterhånden måtte være begravet.

Tandlæge havde jeg været til et utal af gange – selv lægen havde jeg brugt flittigt, og der var næsten ikke den sygdom, jeg ikke havde fejlet. Jeg peb, for min læreplads var i fare, ingen tvivl om det. Efter at drøn havde lydt over København, kom jeg om morgenen ofte halsende med sveden drivende op til en halv time for sent. I en periode blev fabrik efter fabrik sprængt ved arbejdstids begyndelse, kl. 7 om morgenen.

Bopa sprængte en stor og to mindre fabrikker hver uge.

Det var nemt og bekvemt at sive ind med arbejderne, når de mødte. Kammeraterne forstod mig ikke, når jeg prøvede at få aftaler med dem om, at jeg bare afleverede mit udstyr til en af dem, så snart en aktion var overstået for at kunne spurte til lærepladsen. Gruppelederen sagde en dag, at jeg var mere bange for at miste min læreplads end for samtlige tyskere.

En dag, hvor jeg spurgte om fri til en mosters begravelse, galede værkføreren ud over hele værkstedet: – Du er fanden gale mig det værste skvat, jeg nogensinde har mødt.

Nogle dage senere sad han fordybet i nogle arbejdstegninger på sit kontor, der også tjente som værktøjsbur, dvs. langs den ene væg opbevarede specialværktøjer. Inde på kontoret tog jeg min pistol, en 9-mm tysk armépistol (P 38), og lagde den stille på gulvet. Han sansede ikke mig, for ham var jeg kun et sølle skvat.

Jeg tog et stort tungt værktøj og smed det med et brag på gulvet. Idet han vendte sig, gloede han direkte ind i munden på min pistol og så ind i et par – for at sige det mildt – ret uvenlige øjne. Han gik helt fra snøvsen. Hakkende og stammende rablede han af sig som en løbsk grammofon:

– Havde han dog bare vidst, så. – Så, hvad? Spurgte jeg.

– Jamen, jeg har været en god dansk soldat, jeg har været med den 9. april. Langsomt slog jeg sikringen fra og spændte hanen. Nu gurglede han: – Vil du skyde mig?

– Det vil ikke genere mig at skyde en lort som Dem.

(Når man spænder hanen, kan blot et lille host få pistolen til at gå

af, det vidste han som gammel soldat, og derfor var han så hundean-
angst.) Tag den væk, tryglede han.

Havde jeg dog bare vidst det. Vil du ikke nok tage den væk?

Jeg sikrede og lagde hanen ned igen:

Der må være mere, De vil fortælle mig, ikke? – Du skal ikke
bede dig fri mere, du kan komme og gå, som du vil.

– Tak, men er De færdig nu, er der ikke mere, De vil fortælle
mig? – Du må undskylde mig, jeg vil aldrig tale sådan til dig.

– Hvad med mine lærekommerter?

– Selvfølgelig vil jeg også tale ordentligt til de andre lærlinge.

– Nu må De ikke glemme, at snakker De, betragter min organi-
sation det som stikkeri, og det betyder, at De bliver skudt.

JØDEFORFØLGELSER OG TERROR

I juli 1943 var Leo og jeg i Sønderjylland, og på vandrehjemmet
ved Kollund, der ligger ud til Flensborg Fjord i et af Danmarks
skønneste landskaber, mødte vi to piger, som talte dansk, dog med
nogen accent. Straks var der stor gensidig »sympati«, og det viste
sig, at de var tyske jøder, der som børn umiddelbart før krigen var
kommet til Danmark og nu boede hos danske familier.

I den følgende tid havde jeg kontakt med den ene pige og fik et
brevkort i oktober 1943, da jødeforfølgelserne begyndte. Af brev-
kortet fremgik det, at hun var taget på vandretur, men at hun hå-
bede snart at se mig igen. Jeg var ikke i tvivl; hun var på flugt for
at undgå døden i koncentrationslejrenes krematorier. Hun skrev,
at hun »nyder sin ferie« og er på vej nordpå på cykel.

Men det stod klart for mig, at hun i virkeligheden var på flugt
og havde brug for hjælp.

Samme dag diskuterede jeg problemet med far, og vi lod hatten
gå rundt i partiafdelingen for at skrabe lidt penge sammen til
jernbanebilletten. Allerede samme aften var jeg på vej til Vejle og
ankom meget sent ud på natten hos den familie, hvor jeg mente,
hun havde boet. Jeg bankede dem op og en forskræmt person åb-
nede døren på klem. Det var ham, jeg søgte, men nu kom det van-
skelige med at få ham overbevist om, at jeg ikke var gestapomand.
Han fik brevkortet, og jeg bad ham læse det, og spurgte:

– Hvad får De ud af det? – Ingenting, var hans svar.

– Nå, så skal jeg fortælle dig, hvad jeg har fået ud af det.

Pigen skriver, at hun er på flugt for nazisterne, og at hun behøver hjælp, nu! Derfor er jeg rejst herover.

Jeg kom indenfor, og konen ville lave kaffe, men jeg afslog, idet jeg sagde: – Det er for risikabelt at blive for længe her, har du et »sikkert« sted? Jeg forlanger intet, jeg kan sove på et høloft, hvis det skal være.

Straks forlod vi dette hjem, og manden fik banket nogle andre op, og uden særlige dikkedarer blev jeg vist op på et værelse. Manden havde på vejen forsøgt at udfritte mig, men jeg afslog, det måtte vente, til vi var i sikkerhed.

– Hvordan vil du hjælpe pigen? Spurgte han.

– Jeg vil tage hende og veninden med mig til København og derefter sende dem til Sverige.

Noget overrasket over, at sådan en knægt havde mulighed for at få dem til Sverige, sagde han:

– Hvis du virkelig har mulighed for at få dem til Sverige, så er problemet ikke to, men, at der er toogtyve, som vi gerne skal have til Sverige.

– Hvis vi kan få dem til København, tror jeg også, vi kan få dem over pø om pø. Men det, som det kommer til at knibe mest med, er at gemme dem på sikre steder, var min kommentar.

Vi blev enige om at sove på det.

– Jeg skal også ringe til København. Hvor kan jeg ringe sikkert fra? – Her! Det afslog jeg med den begrundelse, at centralen sandsynligvis var manuelt betjent.

– Du er meget forsigtig, unge mand. – Ja, sagde jeg, det gælder om at overleve. – Hvornår vil du ringe?

– Klokkeren 6,15 præcist i morgen tidlig.

– Godt, sagde han, jeg vil finde ud af, hvem der passer centralen i morgen tidlig og give besked, så dine samtaler ikke kan spores.

Der var klar bane. Jeg ringede og fik fat i far, inden han drog på arbejde, og vi førte den sædvanlige blomstertale.

Men her drejede det sig om, at jeg havde 22 kasser meget billig frugt, som ikke kunne holde sig ubegrænset, om han var interesseret. Igennem telefonen kunne jeg ligefrem høre ham tænke, så sagde han bare:

– Ja, det er jo svære tider, og det er meget at slæbe på, kan du ikke ringe og give besked om, hvornår du kommer. Mor vil være hjemme hele dagen, så du kan bare give hende besked, men det bedste sted er Valby Station, så vil vi være klar til at bære de mange kasser frugt for dig.

Allerede kl. 6,30 kunne jeg give besked, at hvis vi kunne være på Valby Station i aften, ville der være folk, som tog sig af det videre fornødne. Vi begyndte at planlægge transporten, og få timer senere var vi i gang med at få disse typiske jøder til at ligne ariere, germanske mønsterdyr. Resultatet var mildt sagt skrækeligt, de osede simpelthen langt væk af at være jøder.

Vejlefolkene havde allerede skaffet jernbanebilletterne, og mor havde fået ankomsttiden i Valby. Jeg slog fast ikke én, men mange gange, at de ikke måtte gå i flok, de skulle gå enkeltvis og hele tiden mænge sig med andre passagerer. De måtte ikke snakke, hvis de blev spurgt, skulle de vise, at de var døve.

Alle havde gyldige, men falske legitimationskort med pæredanske navne, dumme var de ikke i Vejle. Når de skulle skifte tog, måtte de ikke klumpe, de skulle fordele sig i forskellige vogne, og de måtte ikke være bange – de måtte ikke under nogen omstændigheder vise, at de var det. Se kække ud, og I overlever.

Bliver en tilbageholdt, fortsætter I andre, ingen panik. Jeg tegnede på et stort stykke papir, hvordan man kom om bord og fra borde ved Storebælt, hvor jeg havde observeret vagtposter og gestapofolk. Da jeg nævnede dette, og at man af og til havde kropsvi-sitering, var de godt nok ved at gøre i bukserne.

Hvis vi kommer fra hinanden, skal I søge til Lyshøjgårdsvej, der går parallelt med Valby Station. Der vil i de næste dage være folk, som vil opsøge jer for at få jer videre. Kodeord: »Præsten«.

Når vi kommer til stationen, siver I op og går højst to og to ned ad gaden og holder øje med, om der er folk, som iagttager jer, måske skal I passere dem flere gange. Folkene kan være børn, ældre mennesker, mænd eller kvinder. Kodeordet »præsten« vil

blive besvaret med frugt. Er det forstået? Hvis nogen bliver taget af tyskerne, må kodeordet ikke røbes. Vi aftalte, hvornår vi skulle mødes på Vejle Banegård, ikke for tidligt og fremfor alt ikke for sent, og så tog vi af sted.

Da vi havde passeret Lillebælt, kom togføreren ind med min veninde, han vil gerne snakke lidt med mig. Han havde lugtet luntten og sagde:

– De unge er meget nervøse, og det forstår jeg godt, men hvis du kan få dem til at gøre, som jeg siger, er der ingen problemer.

Vi fulgte nu alle hans små fif og fiduser og stod meget forsinket og sikkert af i Valby. Partikammeraterne havde blomstret i timer uden at brokke sig, og nu gik det bare stærkt.

De nåede dårligt ned på gaden, før der var kontakt, op i spurvognene og væk var de.

Næste nat kom halvdelen over til Sverige via partiets rute i Kastруп ved Syrefabrikken bro. Natten efter kom resten over.

Efter krigen mødte jeg min sjæls veninde i Helsingborg. Hun var nu blevet gift med en anden jødisk flygtning og sad i begyndelsen lidt »skamfuld« med sin herlige, store runde mave.

I ØRESUNDS ISKOLDE VAND

Der er blevet sagt og skrevet meget om det heltmodige danske folk og om hjælpen til de jødiske landsmænd, men intet var sort/hvidt, heller ikke her.

Vi havde i modstandsbevægelsen store problemer med nogle transportfolk.

Børge Brandt var gift med en jødisk kvinde, Dora. Hun var som sin mand jagtet af Gestapo. Da jeg havde fået hendes flugt fortalt af flere forskellige venner, ville jeg også have Doras egen beretning. Derfor tog jeg i forbindelse med skriveriet på denne bog på besøg hos Dora på det ældrehjem, hvor hun nu bor efter længere tids svær sygdom.

Hun fortalte, at i samråd med Brandt besluttede de, at hun skulle til Sverige. Brandt skaffede en transport, som skulle afgå fra Espergærde.

Da Dora stod på stranden med sit spædbarn i armene klar til at

gå om bord, blev hun og syv andre skubbet til side, der var nemlig dukket nogle velhavende jøder op med nogle meget store poser penge.

Dora fortalte, at en kvinde betalte 16.000 kr. til transportfolkene, hvilket fik til resultat, at Dora med sit spædbarn og de andre flygtninge blev skubbet til side og stod hjælpeløse tilbage på en øde strand i efterårsmørket. Et let bytte for de tyske patruljer.

Nogle af folkene, der stod for transporten, halede en gammel, mølædt pram frem. Den havde ligget på land i så lang tid, at træet var udtørret, og den var læk som en gammel si.

Om transportfolkene fremskaffede dette mordredskab af en pram af menneskekærlige grunde, er stærkt tvivlsomt. De kunne ikke have været uvidende om bådens uegnethed, og at den ikke kunne gennemføre turen, slet ikke så overfyldt med folk.

Det har snarere været en nem, gratis og bekvem måde at få besværlige vidner væk på. Skulle man rejse en kriminel sigtelse mod disse fædrelandskæmpere, ville den sandsynligvis lyde på overlagt mord og drabsforsøg.

Efter nu at have gravet og efterforsket i denne gruppes meritter, tilbagestår der en klar fornemmelse af, at gruppen ikke blot har røvet og plyndret flygtningene på stranden, den har også været skyld i fleres død. De har tilmed røvet de efterladte boliger, når flygtninge var bragt væk og af vejen i Sverige.

Men tilbage til Dora og hendes barn

I prammen fossede vandet ind gennem de utætte bord, og snart begyndte to ældre ortodokse jøder at øse på livet løs med deres hellige klenodier, deres stive hatte. Men, ak, forgæves, kulden, mørket, det stigende vand gjorde sit, og pludselig lå alle ude i det isnende kolde vand.

En kvinde, som kort forinden havde holdt Doras bedøvede barn, smed spædbarnet over bord. Doras bror dykkede og fik på mirakuløs vis fat i barnet.

En dansk fiskekutter dukkede op, og de overlevende blev samlet op. Man bønfuldt skipperen om at sejle dem til Sverige eller sætte dem over på en svensk fiskekutter, der lå i området. Han afslog, han ville aflevere dem til myndighederne i Danmark.

Et hidsigt skænderi opstod mellem skipperen, som i begyndelsen helt nægtede overhovedet at yde hjælp, og besætningen, som i utvetydige vendinger truede skipperen og kaldte ham et nazisvin. Som god, dansk lovlydig borger afleverede han dem dog til myndighederne, i dette tilfælde Gud være lovet til folk fra et redningskorps.

De blev bragt til et hospital for at blive behandlet. Hospitalspersonalet anbragte et skilt på sygestuens dør, og her stod, at patienterne ikke måtte forstyrres. Gestapofolkene respekterede mærkværdigvis dette skilt, da de snusede rundt efter formodede flygtninge. Da Dora var kommet nogenlunde til hæfterne, dukkede én fra hospitalspersonalet op og sagde:

– Her er for farligt for jer at være. Det er bedst, at I kommer med mig. De overnattede i et privat hjem, som tilhørte en mand, som Dora kaldte »hollænderen«.

Næste morgen blev de afhentet og kørt i en skraldevogn, gemt under en presenning, til et psykiatrisk hospital – formentlig Montebello. Efter nogen ventetid blev de bragt til havnen og kom om bord i en båd.

Flere gange spurgte jeg Dora, hvad var det for en båd.

En fiskerbåd? En patruljebåd fra Søpolitiet?

Men det vidste Dora ikke. Hvorfor dog ikke? Forklaringen er, at da de ankom til Sverige, måtte hun bæres i land, fordi hun var ude af stand til at gå selv. Virkningerne af flugten havde chokeret denne sunde, raske kvinde i en sådan grad, at hun nærmest var lammet.

– Dora, kan du fortælle mig, hvorfor Brandt ikke har ryddet op i butikken med de fyre? Var den gruppe, jeg var i på det tidspunkt, sat på opgaven, havde vi skudt dem på stedet, ingen tvivl om det, vi havde ikke spurgt først.

Dora fortæller dog, at lederen af transporten havde været så skræmt, at han ikke turde vende tilbage til København, før han vidste, at Dora og datteren Jette havde overlevet.

Transportlederen blev kort tid efter arresteret af tysk politi anklaget for simpel kriminalitet og stillet for en tysk krigsret, hvor han blev idømt dødsstraf – men blev benådet og sendt i tysk tugt-

hus. For en gangs skyld kunne man give tyskerne ret. Anklagerne mod transportlederen var korrekte, røverierne var foretaget med det ene formål at berige sig selv.

Min gruppe blev bedt om at tage sig af to forskellige hold fiskere, som udover at tage sig godt betalt også røvede og stjal fra flygtningene. Man fortalte os, at de ikke alene lænsede jøderne for kontanter, men også beslaglagde ringe, smykker og hvad de ellers havde af værdi. Flygtninge uden værdier afviste de.

Det ene hold, som opererede fra Sundby Sejlklub, sad i et stort forlystelsesetablissement, Hollænderbyen, skidefulde, med ludere på skødet, strøede om sig med penge og pralede åbenlyst af deres gerninger.

Gruppen passede dem op, visiterede dem, beslaglagde to skydere og bragte dem til et kolonihavehus. Det var voksne folk, og de var hverken mundlamme eller til at kyse, men vor ordre var:

– Løb ingen risiko, pløk dem, hvis det er nødvendigt. De er snakkehoveder, de er til fare for modstandsarbejdet.

Da vi havde bakset lidt med dem, tog en kammerat – og han må givetvis have været med i Spanien – sin skyder og puttede den godt ned mellem benene på den ene fisker.

– Nu må du vælge, jeg er træt af dig, du har to chancer, det bedste for dig er at gøre, som jeg siger, den dårligste er at fortsætte dit fis. Hvis du ikke holder kæft nu, skyder jeg dine nosser og dit røvhul i laser.

På denne måde lærte jeg selv at holde vanskelige personer op. Stemningen ændredes, og lydige som små lam fulgte de os. Men nu blev jeg igen overrasket over den måde, lederen afhørte disse fyre på. Det kneb lidt i starten, men det, hjalp efterhånden som situationen gik op for dem; nemlig, at her skulle gøres rent bord, og at man – hvis de lovede bod og bedring – måske ville lade dem fortsætte med at sejle flygtninge over. Men kun på de betingelser, som modstandsbevægelsen fastlagde.

Ingen i kolonihavehuset var i tvivl, heller ikke jeg: disse to gamle partisaner ville ikke betænke sig et sekund, de ville med sindsro ekspedere snakkehovederne over i en anden verden.

Rygterne svirrede åbenbart, for da vi kort tid efter tog fat på den

anden gruppe, var de blevet meget grundigt informeret og faldt helt uden problemer til patten. De lovede bod og bedring og udførte, så vidt jeg ved, et prima arbejde resten af krigen. Den første gruppe var blevet stukket, de havde næsten bedt om det. Gestapo arresterede dem, de tilstod og røg i KZ-lejr.

EN MORS ANGST

Gruppen holdt møde hjemme hos os i det lille kammer. Stille, med dæmpede stemmer, drøftede og planlagde vi en aktion. Da vi var færdige med mødet, og de forskellige kammerater var på vej ud, dukkede mor op og tog fat i gruppelederen og forbød ham at lade mig deltage i den planlagte aktion. Det var uansvarligt at bruge børn til noget, der var indført dødsstraf for. Hun var vred og op-hidset, nærmest hysterisk. Kammeraterne listede stille af, og jeg var flov, men så viste gruppelederen Martin Andersen en anden side af sit format. Stille og roligt forklarede han mor, at hun ingen grund havde til at bekymre sig:

– Det, Aage skal, er stort set helt ufarligt, han skal bare være en slags bydreng, og De kan stole på, at alle kammeraterne vil passe godt på Aage. Hun faldt til ro, og lederen sagde pænt farvel.

Det blev det sidste møde i mit hjem. Min søster Lillian har efter krigen fortalt, at mor havde stået bag et forhæng og lyttet. Som de fleste kvinder var hun utroligt nysgerrig. Denne aktion, som vi senere udførte ved nattetide, gik fuldstændigt galt. Ile spredtes, jeg gemte mig i den tro, at flere kammerater var dræbt eller taget til fange eller muligvis såret under skyderiet. Jeg ringede hjem, for at far kunne lade beskeden gå videre, at jeg var på fri fod og i live.

Lederen dukkede op og spurgte efter mig, og far kunne fortælle ham, mens mor hørte på, at jeg på et bal havde truffet en dame, som havde inviteret mig med hjem. Da lederen var gået, gik mor i panik, greb fat i far og sagde: – Det er jo løgn, hvor er min dreng? Hvad er der sket? Det er dig, der har lokket ham ind i det, hvis der sker ham noget, slår jeg dig ihjel!

Kvindernes rolle i modstandskampen er meget lidt omtalt. Den uvidenhed, de svævede i time efter time, dag efter dag, forstår jeg kun alt for godt. Når jeg ser tilbage på min tid som sabotør, føler jeg selv, at den værste periode for mig var, da jeg selv ledede flere grupper og derfor var afskåret fra at deltage i mange af de-

res aktioner. Ventetiden var uudholdelig. Lettelsen, når man igen havde kontakt med en gruppeleder og fik beskeden »Alt vel«, var ubeskrivelig.

Hvad min far arbejdede illegalt med i denne periode, er aldrig gået op for mig, men noget gik galt. Gestapo kom på besøg, men far og jeg havde allerede i længere tid kun lige været hjemme og vende. Et utal af kammerater var anholdt, derfor sov vi rundt om hos venner og bekendte – nærmest en halv illegal tilværelse. Men nu måtte far helt ud af billedet, så han forlod sit arbejde og begyndte at sælge bøger ved folks døre.

Hele foråret og sommeren 1944 var familien flyttet på landet, den boede i lejede kolonihavehuse, og far måtte køre rundt på cykel og sælge husholdningsleksika.

Under en transport til Sverige fra Syrefabrikens bro – området kaldes i dag »Femøren« – ved Kastrup Fortet på Amager dukkede en tysk patrulje op, og der blev skudt.

Transportfolkene var af hensyn til flygtningene ubevæbnede. I mørket spredtes de for alle vinde, og en kammerat snublede over en bylt i sandet. Han bukkede sig og samlede et lille barn på omkring et år op og stak af. De fleste flygtninge var vadet ud og hoppet om bord.

Da de var fra land, opdagede en mor, at hendes ene barn ikke var med. Der udspilledes naturligvis nogle sindsoprivende scener, men at vende om kunne der ikke være tale om. Hun blev bragt til tavshed, for de tyske marinefartøjer havde lytteudstyr om bord, det gjaldt om at være helt stille.

Det lille barn sov. For at ungen ikke skulle begynde at hyle og skrike i afgørende situationer under flugten, havde man givet det sovemedicin.

I den efterfølgende tid vandrede barnet fra den ene fattige familie til den anden, men en dag dukkede hun op hos min mor, hun havde nemlig set ungen køre rundt på sin potte på gulvet. Barnet havde børnesår i ansigtet, en numse så rød, at den var en bavian værdig, og var forkløet med snottet drivende ned over forgrædte kinder. Da min mor fik historien fortalt, tog hun straks ungen under armen og passede det, til krigen sluttede.

Via Røde Kors havde vi sendt besked til Sverige om, at en pige

med det og det signalement var i gode hænder. Efter krigen blev barnet forenet med sine lykkelige forældre, trods det, at hun havde glemmt alt om sine forældre og hellere ville blive hos mor Else.

På et senere tidspunkt havde mor besøg af Gestapo, som var ude efter min far. Efter at de var gået, var mor næsten skræmt til døde, for selv den største idiot af en Gestapomand måtte da kunne se, at barnet var jøde.

Hun gik derfor til præsten og bad ham skrive barnet i kirkebogen, således at min mor fremstod som jødebarnets mor, så hun kunne få de nødvendige papirer og rationeringskort. Præsten afslog, det måtte man ikke, for det var imod loven.

– Hvilken lov? Spurgte mor. – Jeg har nogle love og cirkulærer, og dem må jeg følge, sagde præsten.

Nogle dage efter mødte jeg rent tilfældigt mor, fordi jeg skulle have skiftet vasketøj. Hun var stadig vred – mildt sagt fnysende arrig. I ret kraftige, saftige vendinger berettede hun, hvordan hun fik det elendige skvat til at makke ret.

Det meste kan ikke gengives på tryk, men kernen i det var, at hun fortalte denne kirkens mand, fårenes hellige hyrde, at over de jordiske love og forordninger, som han kunne tørre sig med et vist sted, var der andre love, nemlig Guds love, men det var måske forbigået den helligrøvs opmærksomhed:

– Du skal elske din næste – dette barn er din næste. Vil De tage ansvar for, at dette lille barn, som jeg står med her, skal falde i hænderne på de tyske forbrydere?

Han må have bævet, for da hun fortalte ham, at hvis han ikke gav hende papirerne nu og skrev, hvad der skulle skrives i kirkebogen, ville hun bede sin mand og sin søn om at skyde hovedet af ham:

– De to ved, at jeg er en god kristen og et fredeligt menneske, der hader blodsudgydelse, så når jeg beder dem om det, vil de gå i gang, og De får ikke solen at se i morgen.

TRE TONS TROTYL

En dag i oktober-november 1943 fik jeg besked på at møde på Toftegårds Plads kl. 9.30. Vi mødtes og kørte på cykel ud ad Køgevejen og gjorde holdt nær en sidevej, hvor en lastvogn med pressenning holdt parkeret et stykke nede med motoren i gang. En hvidhåret mand stod ved sin særprægede cykel med lædersaddel med forkromede fjedre og en hjemmelavet bagagebærer af fladstål. Vi hilste pænt på hinanden, vi udvekslede kodeord, og manden afleverede en kæmpenøgle og et papir med en skitse og spurgte:

– Har I en lastvogn, for der er meget? – Ja, du kan se den dér.

– Når I kommer ind på fortet, kører I direkte til magasinet.

I skal være stille og rolige, I må ikke have travlt, giv jer god tid. Hvis der er nogen, der ser jer knokle, er de klar over, at noget er galt. Der er ingen vagter, kig godt på tegningen, lær den udenad nu og riv den i stykker, mens jeg ser på det. Lederen brummede lidt, han var ikke vant til at få fortalt i detaljer, hvad han skulle.

Manden sagde nu: – Du må da være klar over, bliver du taget med den tegning, betyder det den visse død.

Papiret blev studeret og revet i bitte små stykker.

– Er du nu tilfreds? – Ja, held og lykke med jer.

Han skred, og nu begyndte en diskussion med gruppelederen, fordi jeg ville have min cykel med på lastvognen. Ikke tale om, sagde han. Så blev jeg ret sur, selv den største idiot vidste jo, at når jeg kom tilbage, var den stjålet eller også var den skrælet for dæk og slange. Jeg kører ikke fra den, du skaffer mig ikke en anden, vel? Indvendte jeg. Cyklen kom med.

Efter ca. en halv times rolig kørsel svingede vi ned ad en grusvej, en port blev låst op, igen gjorde vi holdt. Da jeg kom ned, blev en dobbelt port åbnet med kæmpenøglen til et krudtmagasin. Bilen blev bakket hen, og vi begyndte at læsse trotylen på. Det gik hurtigt, da trotylen var i tønder á 50 kg. På mindre end en halv time var vognen læsset, så skærmene lige akkurat gik fri af hjulene.

– Her stopper vi, sagde chaufføren, ellers risikerer vi, at skidtet braser sammen. Vi kørte ud igen, der blev låst, og så sagde gruppelederen: – Hvis vi kan, snupper vi en vogn og tager et læs mere.

Jeg sagde ikke et ord, jeg var hamrende angst.

Køgevejen var det mest modbydelige sted at rende ind i en razzia. Man havde ikke en chance for at undslippe med Køge Bugt på den ene side og bondeland på den anden. Kort tid efter stoppede vi, jeg fik besked på at stige af, kammeraten hjalp mig ned med cyklen. Harry havde holdt en ny chauffør op, dvs. vist ham jernet, og forklarede ham nu:

– Her er en femmer, du kan gå på værtshus eller kaffebar, men du skal holde dig i ro, du må ikke sætte dig i forbindelse med nogen før efter fyraften.

Giv mig dit kørekort, så ringer vi til din vognmand, når vi er færdige, og fortæller ham, hvor han kan finde vognen. Laver du numre, dør du! Forstået?

Chaufføren hjalp til med at fylde generatoren helt op og gav gode råd. Op igen med cyklen og tilbage. Harry var ikke verdens bedste chauffør, men det gik da. Denne gang gik det hurtigt med at læsse på, vi kunne kun have ét lag tønder, fordi vognen ikke havde nogen presenning.

På siden af tønderne var der med gult malet »TROTYL«.

Da vi nåede Valby, blev jeg sat af, for der var folk ved depotet. Glad og lettet kunne jeg tage hjem og vente på yderligere besked.

Lige til jul var der gang i aktionerne, og med det resultat, at jeg igen og igen kom hæsblæsende for sent på lærepladsen.

Drønene havde bragt over hele København. Lynhurtigt var jeg i smedetøjet, en af lære-kammeraterne havde allerede stemplet mit arbejdskort, så på papiret havde jeg været der til tiden.

Næppe var jeg nede i værkstedet, før to af svendene med et mere end smørret grin spurgte:

– Nåh, hvordan gik det så? Efter lyden at dømme gik det godt.

Ud med sproget, hvad røg så i dag?

Da jeg kunne se, at dette måtte være min foreløbig sidste dag som smededreng, fik de undtagelsesvis en førstehåndsberetning.

Omkring nytåret 1943-44 mistede jeg igen kontakt til gruppen, hvilket sandsynligvis havde forbindelse med katastrofen på Tuborgvej, hvor Martin Andersen blev dræbt.

*For os var cyklen
det vigtigste våben
– fuldstændig som
under den senere krig
i Vietnam, men blev
cyklen skrællet, var vi
ukampdygtige.*

Han gik i en fælde sammen med en anden Bopa-leder. Nogle tyske soldater meddelte ad forskellige kanaler, at de ønskede at desertere og ville give gruppen nogle informationer og våben, mod at de til gengæld kom til Sverige.

Da vore folk mødte op, gik de direkte i en fælde. Katastroferne fortsatte, og kort efter nytår blev en hel stribe af Bopas ledere anholdt.

Den egentlig leder, Ejgil Larsen, forsøgte at få dem fri ved på egen hånd at indlede forhandlinger med tyskerne om et midlertidigt sabotagestop. Det blev aldrig til noget, for da ledelsen i DKP fik nys om sagen, blev Ejgil Larsen omgående afsat.

Begivenhederne betød, at de første sabotører fra det gamle Kopa reelt var sat ud spillet, og Bopa måtte derfor organiseres om med helt nye folk.

MIT BEDSTE LOGI

Nytårsaften mødte jeg Bitten ved et fugtigt sammenskudsgilde. Hun var 15 år. Der blev skålet i dansk frugtvin, populært kaldet »pullimut«, og der opstod sød musik imellem os. Mine ophold på hendes værelse blev i den følgende tid meget snart længere og længere. Det passede mig fint, for efter affæren på Tuborgvej og den mistede kontakt til gruppen var jeg gået helt under jorden. Bitten opdagede, at jeg ikke gik på arbejde og ikke havde noget fast sted at bo, så hun afgjorde resolut sagen:

– Du skal bo her hos mig.

Bitten, som var enebarn og født uden for ægteskab, anede ikke, hvem hendes far var. Moderen var – for at sige det pænt – ikke

ligefrem genial, så det var Bitten, der kørte moderen rundt i manegen. De boede sammen i en to-en-halv-værelses lejlighed i en ejendom opkaldt efter det amerikanske fængsel Sing-Sing. Moderen var kokekone og arbejdede som to andre søstre på tyske hoteller. Det var uklart, hvad de øvrige foretog sig, men den tredje var utrolig velklædt og velplejet, hun så tilmed godt ud.

Hun var før krigen hjemvendt fra USA ludhamrende fattig med en dødsmerket mand og to børn. Deres opvækst havde hun selv klaret. Sønnen havde meldt sig til Frikorps Danmark og var meldt savnet på Østfronten. En fjerde søster kom i lang tid fast sammen med en tysk Wachtmeister fra Grundtvighus.

Han var tysk statsborger men tilhørte det danske mindretal i Tyskland og talte flydende dansk. Han var en meget rolig, tilbageholdende og forsigtig person. Det var vidnefast, at han ved flere lejligheder ved sin mellemkomst havde reddet danskere fra at blive skudt, når de i deres branderter generede vagterne.

Bittens mors søstre var noget ældre.

De havde som moderen officielt arbejde som kokekoner, men det var vist nærmest en bibeskæftigelse. Det var mit indtryk, at størstedelen af indtægterne hidrørte fra sortbørs og herrebekendtskaber hist og pist. Den enes datter var altid på dupperne, noget vild og ret løs på tråden. Hun begyndte en karriere som luder, da hun var 16 år. Lejligheden burde have været forsynet med svingdøre, for der var en konstant tilstrømning af alle mulige mennesker.

På tredje sal boede Pedersen, fanatisk nazist, fremtrædende medlem af Nazipartiet og marinevægter. Han prædikede højlydt om det tyske Storriges fortrinligheder og var afskyet og forhadet. Ham talte jeg meget med, han skulle nemlig bare sættes i gang.

Som jeg engang sagde til Bitten, har han fundet rillen, bliver han ved som en anden grammofon. I den næste opgang boede et ægtepar, begge var 100 procents nazister.

Manden var også marinevægter, men knap så overbevist om Herrefolkets sejr, og han var derfor lidt mere tavs – men ikke mindre farlig.

Konen var bare dum. Givetvis ville hun kunne have gjort sig som klient, da jeg senere efter krigen arbejdede i Åndssvageforsorgen. Men hun var vel den farligste af dem alle, for hun havde ingen

hæmninger og kunne – som ubegavede mennesker ofte kan – fokusere på ubetydelige detaljer og blæse dem op til sensationer.

Her boede jeg til september 1944, altså ca. 9 måneder. Det var nok den bedste tid for mig under hele krigen.

Efter nytåret 1943-44 fik jeg atter kontakt med Bopa og blev tilknyttet en afdeling under Bengt Olsson.

DER GÅR KAGE I DET

Vi havde afholdt mange møder, hvor aktionen, som var meget kompliceret, blev gennemgået igen og igen. Med en kammerat, »Vitamin Ejnar«, skulle jeg sive ind med natholdet kl. 22 og derefter på et aftalt tidspunkt afvæbne en vagt, der patruljerede langs et hegn. Hans uniformskappe skulle pakkes sammen med kasketten indeni og bylten snøres til med hans remme.

Vagterne var vi blevet advaret mod, de var fra Den kongelige danske Livgarde, ganske vist på arbejde i deres fritid, men trods

*Bitten var 15 år,
da jeg flyttede ind,
og 16 år gammel,
da hun døde.*

*Hos Bitten havde
jeg i lang tid mit
bedste logi.*

alt gode danske soldater. Vor vagt gjorde knuder fra starten. Han forsøgte med lumske tricks at undgå afvæbningen, og det hele endte med, at jeg bagfra pressede mit skydejern ned mellem benene på ham og hvæsedede:

– Jeg skyder nosserne af dig, dit svin!

Noget havde jeg da lært af de spaniensfrivillige. Det hjalp, men vi var bange for fyren, og først da jeg havde fuld kontrol over karlen, pakkede makkeren alene tøjet sammen og kylede hele molevitten over hegnet.

Men en snip fra bæltet ramte alarmtråden. I samme brøkdæl af et sekund stod vi badet i projektørlys. Jeg holdt vagten som et skjold, mens makkeren ledte efter en låge i hegnet, nøglerne havde vi taget fra vagten. Vi flygtede ud over pladsen, og hele tiden måtte vagten krabbe med, fordi jeg holdt fast i ham og havde overbevist ham om, at blev én af os to ramt, bliver det ham, og at jeg vil skyde ham et vist sted.

Vagten havde flere gange vinket afværgende til sine kolleger, og skyderiet var rettet alle andre steder hen. Da vi var nær nogle kulbunker, hvor vi kunne få nogen dækning, slap jeg ham, og vi spænedede for vore sølle liv. Maskinpistolerne glammede nu også mod os, små korte byger, der fortalte, at her havde vi med eliten at gøre, dette var folk fra Livgarden.

Kuglerne hamrede ned i brostenene, én strejfede mit øre, og i de næste dage var hørelsen stærkt nedsat. Fuldt drøn på mod det ca. 2,5 meter høje frihavnsgritter, op i et spring, over til det næste hegn, det var lige ved at ligne fugleskydning. Fuldt oplyste hang vi på hegnets spidser, tøjet hang i, vi rev os løs.

Et godstog kom prustende, kunne vi nå det? Vi sprang og havde overvurderet afstanden, toget passerede os med et sug. Sirener fra politivogne lød, ned på maven på skråningen, vi kravlede ind bag nogle små buske og var meget små. Det ene store salatfad passerede efter det andet. Ranke sad de gode danske politifolk med stålhjelme, maskinpistoler og karabiner.

Det var Udrykningskommandoen fra Gernersegade. Der var gået panik i mig, og jeg var rådvild. Kammeraterne var over alle bjerge.

Det ville være for farligt at få fat i cyklen. Kunne jeg tage en sporvogn? Ikke, som jeg så ud, jeg havde heller ikke 25 øre og ville

ikke klare frisag, hvis jeg blev stoppet. I raskt tempo gik jeg ned til sagfører Gylling Mortensen, som boede i nærheden. Jeg ringede på, døren gik op, og både han og konen var chokeret over mine skrammer, som blev rensset og forbundet.

Straks begyndte hun at rimpe flængerne i mit tøj sammen. De havde hørt politivognenes sirener og skyderiet, men spurgte ikke. Det man ikke ved, kan de ikke tæve ud af dig, uanset hvordan de mishandler dig. Gylling havde igennem længere tid huset nogle af Bopas skrappeste sabøterer.

– Her er ikke sikkert for dig, men jeg skal nok skaffe dig et logi for natten, sagde Gylling.

Han gik med mig til en partikammerat og dennes kone, og helt uden diskussion fik jeg tildelt en soveplads. Denne kammerat hed Svensson (Ibs makker ved sænkningerne af skibe på B&W på Refshaleøen). Heller ikke her stillede man spørgsmål.

Gardernes skyderier nedlagde en mor med barnevogn på Nordhavn Station og en tilfældigt forbipasserende taxachauffør.

Om garderne efter deres heltmodige indsats for fædrelandet har sunget »Kæmp for alt, hvad du har kært«, er uvist.

Ved Bopas sidste store sabotageaktion mod Riffelsyndikatet var tre vagter direkte impliceret. De deltog aktivt i afvæbningen af de øvrige vagter, hvoraf kun to af ca. 20 voldte noget besvær.

Også her er billedet af Danmarks og danskeres rolle og indsats under Besættelsen ikke et billede helt i hvidt eller sort – men et billede, hvor farven gråsort er fremherskende.